

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Eerola, Petteri

Title: Maskuliinisuuden myötä- ja vastakerronta haastattelupuheessa

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Eerola, P. (2014). Maskuliinisuuden myötä- ja vastakerronta haastattelupuheessa. Sukupuolentutkimus - Genusforskning, 27(2), 31-44.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Maskuliinisuuden myötä- ja vastakerronta haastattelupuheessa

Petteri Eerola

Miehistä ja miehenä olon kysymyksistä puhutaan tällä hetkellä poikkeuksellisen paljon niin mediassa, politiikassa kuin arkipuheessakin. Samaan aikaan kulttuurisesti hyväksyttävät miehenä olon muodot ovat moninaistuneet. Tässä artikkelissa kuvaan kerronnallisen tapaustutkimuksen, jossa analysoin kolmekymppisen Teemun haastattelupuheessa tuottamia toisistaan poikkeavia ja jännitteisiä maskuliinisuuden kertomuksia. Tutkimuksessa hyödyntämiäni myötä- ja vastakerronnan käsitteiden avulla kuvaan, miten Teemu tuottaa rinnakkain kahta toisistaan poikkeavaa maskuliinisuuden kertomusta. Hän kertoo elämästään hyödyntäen useita erilaisia ja toisistaan poikkeavia kulttuurisia malleja ja puhetapoja. Artikkelin lopussa pohdin, millä tavoin julkinen keskustelu miehistä on moninaistanut maskuliinisuuden kertomuksia ja voimistanut miesten omaa sukupuolen reflektointia. Lisäksi tarkastelen myötä- ja vastakerronnan käsitteitä analyttisinä apuvälineinä haastattelupuheen analyysissa.

AVAINSANAT: MASKULIINISUUS, KERRONNALLISUUS, MYÖTÄ- JA VASTAKERRONTA, HAASTATTELUPUHE

Miehiin liittyvät kysymykset ovat monin tavoin ajankohtaisia. Vaikka ilmiö ei ole uusi, vuosikymmeniä jatkuneen tasa-arvokehityksen myötä miesten ongelmista, tasa-arvokysymyksistä ja esimerkiksi perhevapaista puhutaan nyt huomattavasti aiempaa enemmän niin politiikassa, mediassa kuin ihmisten arkipuheessakin (Jokinen 2012). Tämän seurauksena miesten oma ”sukupuolitietoisuus” on lisääntynyt. Myös miehet puhuvat itsestään aiempaa enemmän nimenomaan miehinä eli tietyn sukupuolikategorian edustajina. Samanaikaisesti osana laajempaa yhteiskunnallista kehityskulkua miehenä olon muodot ovat moninaistuneet, mikä on omalta osaltaan lisännyt jännitteitä esimerkiksi ”perinteisiksi ja kiinteiksi” ja ”uusiksi ja joustaviksi” tulkittujen masku-

liinisuuksien välillä (ks. Nieminen 2013). Nämä tekijät vaikuttavat siihen, mitä ja miten miehenä olosta kerrotaan.

Tässä sukupuolensosiologisessa artikkelissa osallistun kasvavaan miehiä ja maskuliinisuuksia käsittelevään akateemiseen keskusteluun (ks. Pini & Pease 2013; Vuori & Ojala 2013). Avaan maskuliinisuuden jännitteistä kerrontaa analysoimalla kolmekymppisen Teemun (pseudonyymi) kanssa tekemiäni haastatteluja. Käytän haastattelupuheen analyysissa apuvälineinä myötä- ja vastakerronnan käsitteitä, joilla kuvaan, kuinka haastateltavani joko yhtyy tai tekee eroa kulttuurisiin maskuliinisuuskäsitteisiin. Käsitteet kuvaavat myös, miten haastateltavani punoo elämänsä ”punaista lankaa” useita eri-

laisia ja toisistaan poikkeavia kulttuurisia malleja ja puhetapoja hyödyntäen.

Artikkelin tavoite on kaksinainen. Empiirisessä osassa vastaan tutkimuskysymykseen siitä, miten haastateltavani kertoo itsenä osaksi toisistaan poikkeavia ja jännitteisiä maskuliinisuuden kertomuksia. Johtopäätöksissä osallistun keskusteluun sukupuolentutkimuksen ja kerronnallisen tutkimuksen menetelmistä arvioimalla myötä- ja vastakerronnan käsitteiden hyödynnettävyyttä haastattelupuheen analyysissa.

MASKULIINISUUS

Sukupuolentutkimuksessa miehiin liittyviä diskursseja, käsityksiä, oletuksia ja ajatusmalleja on tarkasteltu maskuliinisuuden käsitteen kautta (Arminen 2006; Connell 2005; Jokinen 2010; Manninen 2010). Maskuliinisuudella viitataan muun muassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa miehiin liitettäviin käsityksiin ja piirteisiin (Connell 2005), ja miehille kulttuurisesti suotaviin ja hyväksyttäviin toimintatapoihin (Pease 1999). Käsite ei ota kantaa siihen, mitä mies ”oikeasti” on, vaan kuvaa niitä odotuksia, joita mieheksi tulkittavalle yksilölle asetetaan (Arminen 2006; Ojala & Pietilä 2013). Nämä kulttuuriset ideaalit ja odotusarvot vaikuttavat siihen, millaisia tapoja miehet omaksuvat ja kuinka he itses- tään ja elämästään puhuvat (Jokinen 2003).

Maskuliiniseksi luetut tekijät ovat yleisellä tasolla varsin yhteneviä, vaikka kulttuuriset käsitykset suotavista miehenä olon tavoista vaihtelevat ajan ja paikan mukaan.¹ Maskuliiniseksi tulkittuja ominaisuuksia ovat muassa heteroseksuaalisuus, homososiaalisuus, valta ja väkivalta, menestys, suoriutuminen, ”statusaseman” merkitys, aggressiivisuus, aktiivisuus, urheilullisuus, kilpailullisuus, riskinotto, toiminnallisuus, hallitsevuus, rationaalisuus, fyysinen voima ja tunteiden kontrolli (Jokinen 2010;

2000; Manninen 2010; Ojala & Pietilä 2013). Koska maskuliinisuus on nähty vastakohtana feminiinisyydelle, feminiinisinä pidetyt ominaisuudet, kuten yhteisöllisyys, empaattisuus ja emotionaalisuus, on tulkittu epämaskuliiniseksi.

Käsitykset maskuliinisista ominaisuuksista ja toimintatavoista kuitenkin muuttuvat. Miestutkimuksen piirissä keskustelua on herättänyt erityisesti perinteiseksi nimetyn maskuliinisuuden murtuminen ja kulttuurisesti hyväksyttävien miehenä olon muotojen moninaistuminen (ks. Autonen-Vaaraniemi 2009, 35; Nieminen 2013). Myös suomalaisten miesten kertomukset ja puheet näyttävät nyt erilaisilta kuin ennen, kuten voidaan huomata tarkastelemalla parinkymmenen vuoden takaisia suomalaismiesten elämäkertoja (ks. Roos & Peltonen 1994). Esimerkiksi Jorma Hännisen (1994, 117) kuvaaman, ”työstä, tappelusta ja seksistä toimintaa ja välineellisyyttä korostavilla karheilla käsitteillä” puhuvan suomalaisen *machon* asema on kulttuurisesti marginalisoitunut, kun media nostaa entistä enemmän esiin itsestään ja ulkonäöstään huolehtivia, menestyviä, sulavatapaisia ja lapsiaan hoitavia miehiä. Näyttää myös siltä, että miehenä oloon liitettävät määreet eivät ole enää yhtä sitovia kuin aiemmin. Vaikka miehenä olosta on ollut myös aiemmin mahdollista kertoa eri tavoin (Hyvärinen 1994), on yhä haastavampaa sanoa, millaisia kulttuurisesti hallitsevat maskuliinisuuskäsitykset tällä hetkellä Suomessa ovat.

KERRONNALLINEN MENETelmä

Olen toteuttanut artikkelissa kuvaamani tutkimuksen soveltaen kerronnallisia tutkimusmenetelmiä. Kerronnallisuus eri merkityksissään on ollut tutkimuskohteena lukuisilla eri tieteenaloilla kirjallisuudentutkimuksesta visuaaliseen kulttuuriin (esim. Jokinen 2004; Vänskä 2006).

1 Intersektionaaliset (ks. esim. Karkulehto, Saresma, Harjunen & Kantola 2012) käsitykset maskuliinisuudesta vaihtelevat maantieteellisten kulttuurien lisäksi muun muassa yhteiskuntaluokan, iän, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen ja etnisen taustan mukaan (Hearn & Kimmel 2006; Morgan 2005). Suurin osa Suomessa luettavasta miestutkimuksesta on kuitenkin tehty Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja Australiassa, ja se keskittyy pitkälti valkoisten, heteroseksuaalisten ja keskiluokkaisten miesten tutkimiseen. Esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan kulttuurinen moninaistuminen ei juuri näy Suomessa tehtävässä miestutkimuksessa, kuten ei myöskään kulttuurisissa mieskäsityksissä, jotka perustuvat pitkälti valkoisuuteen, heteroseksuaalisuuteen ja keskiluokkaisuuteen.

Oma tutkimukseni asettuu erityisesti kerronnallisen tutkimuksen yhteiskuntatieteelliseen perinteeseen (esim. Heikkinen 2001; Hyvärinen 2010; Sevón 2009). Kerronnallisessa tutkimuksessa vaikiintuneen tavan mukaisesti ymmärrän kertomuksen tuotettuna tapahtuman tai asian kuvauksena. Kertomusten nähdään koostuvan tarinasta, eli taustalla olevasta tapahtumasta tai asiasta, ja siihen liitettävästä kerronnallisesta diskurssista. Kerronnallinen diskurssi viittaa siihen, kuinka tarinasta puhutaan. (Abbott 2009.) Kerronnalla tarkoitan haastattelavan tuottamaa kokemusperäistä puhetta, siihen liittyviä merkityksenantoja ja käsityksiä todellisuudesta (Aaltonen & Leimumäki 2010; haastattelukerronnasta ks. Pöytä 2010).

Kerronnallisuudella viitataan tapaan nähdä kertomukset tiedonvälittäjinä ja rakentajina (Heikkinen 2001, 116). Kerronnallisilla menetelmillä tarkoitetaan laajaa, mutta epäyhtenäistä repertuaaria, jolla kerronnallista tutkimusta on sosiaalitieteissä viime vuosikymmenten aikana toteutettu (Hasanen 2013; Loseke 2007; Riessman 2003; Squire ym. 2008). Kerronnallisen tutkimuksen lähtökohta on usein se, että kertominen on ihmisille luontainen ja tuttu tapa tuottaa merkityksiä ja havaita maailmaa. Yksilön omat kokemukset ja kertomukset ovat vuorovaikutuksessa kulttuuristen käsitysten ja mallitarinoiden kanssa. Tästä syystä huomio kiinnitetään usein siihen, kuinka yksilöiden kertomukset linkittyvät laajempiin kulttuuriin käsityksiin ja malleihin (Plummer 2001; Somers 1994). Kerronnallinen tutkimus mahdollistaakin huomion kiinnittämisen samanaikaisesti sekä kertojan henkilökohtaiseen kokemuksemaailmaan että kertomuksiin sosiaalisina performansseina (Ewick & Silbey 1995), jotka on tuotettu ja tulkittu tietyssä kulttuurisessa ajassa ja paikassa.

Kerronnallisen tutkimuksen yhteydessä on esitetty ajatus tarinavarannoista (Hänninen 2004) tai ”skripteistä” (Purra 1998), jotka koostuvat kulttuurisesti tarjolla olevista kerronnallisista mahdollisuuksista ja vaihtoehtoista (Ewick & Silbey 1995). Tarinavarantojen sisällä kertomusten välille muodostuu hierarkkisia valtasuhteita, joissa tietyt kertomukset saavat kulttuurisesti hallitsevan aseman (esim. Ewick & Silbey 1995; Somers 1994). Esimerkiksi kielitieteilijä ja psykologian tutkija Michael Bamberg ja sosiologi Molly Andrews (2004; ks. myös

Bamberg 2004) ovat tarkastelleet kertomusten keskinäisiä suhteita hallitsevan kertomuksen ja vastakertomuksen käsitteiden (*master narrative* ja *counter narrative*) kautta. Hallitseva kertomus viittaa kulttuuriin mallitarinoihin, kun taas vastakertomukset ovat näistä poikkeavia ja usein myös alisteisessa suhteessa olevia kerronnallisia vaihtoehtoja.

Tässä artikkelissa viitataan myötäkerronnalla puheeseen, jossa haastateltava liittyy hallitseviin maskuliinisuuden kertomuksiin niitä rakentaen tai uusintaen. Vastakerronnalla puolestaan tarkoitetaan puhetta, jossa näitä kertomuksia puretaan tai kyseenalaistetaan. Tällöin haastateltava tuottaa vastakertomusta. Yksiselitteistä määritelmää maskuliinisuuden hallitsevalle kertomukselle on kuitenkin mahdotonta antaa. Myös kysymys siitä, kuinka yhtenäisiä kertomuksia ajassamme enää ylipäätään on, on monitulkintainen. Itse viitataan hallitsevalla kertomuksella aiemmin esitettyihin, kulttuurisesti maskuliinisuuteen yhdistettyihin ominaisuuksiin, joita ovat esimerkiksi heteroseksuaalisuuden korostus ja tunteiden kontrollointi.

AINEISTO JA SEN ANALYYSI

Artikkelin empiirinen aineisto pohjautuu yhden suomalaisen miehen, noin 30-vuotiaan Teemun (pseudonyymi) haastatteluihin. Haastattelin Teemua kahdesti 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa. Haastattelujen välinen aika oli noin kaksi vuotta. Kahden haastattelun yhteiskesto oli noin viisi tuntia.

Toteutin molemmat haastattelut soveltaen kerronnallisen haastattelun (Hyvärinen & Löyttyneemi 2005; Saastamoinen 1999) ja teemahaastattelun menetelmiä. Haastattelujen ensisijainen tarkoitus oli tuottaa aineistoa isänä olon kertomuksia käsittelevään väitöstutkimukseeni. Siksi valitsemistani kerronnallisista kysymyksistä (esimerkiksi kerro minulle tarina siitä, kuinka sinusta tuli isä) ja haastatteluteemoista (esimerkiksi lapsenhoito, isyyteen sitoutuminen, perhearke ja parisuhde) suurin osa liittyi tematiikaltaan vanhemmuuteen ja perhe-elämään. Toisaalta osa teemoista käsittelee miehen elämää myös laajemmin (esimerkiksi arki, työ ja vapaa-aika).

Haastattelut eivät olleet luonteeltaan kovin strukturoituja, vaan teemoja ja asioita käytiin läpi

sitä mukaa kun ne tulivat esille. Tämä mahdollisti haastattelujen keskittymisen niihin asioihin, jotka haastateltava koki omassa elämässään keskeisiksi ja joista hän halusi itse kertoa. Haastattelijana pyrin otamaan kuuntelevan roolin (haastattelijan rooleista ks. Oinas 2004). Koska haastattelu on vuorovaikutustilanne, haastateltavan käsitykset siitä, mitä haastattelijaa ”haluaa kuulla”, vaikuttavat kuitenkin aina jollakin lailla haastattelukerrontaan (Ikonen & Ojala 2005; Nikander 2010; Oinas 2004; Pöysä 2010). Esimerkiksi vanhemmuuteen liittyy paljon kulttuurisia odotuksia ja vaatimuksia (Sevón 2009), jotka ovat todennäköisesti vaikuttaneet miesten kerrontaan keräämissäni haastatteluissa. Myös haastattelukutsun pyyntö tulla kertomaan omasta isyydestään on todennäköisesti ohjannut haastatteluihin refleksiivisyyteen taipuvaisia miehiä.

Teemu oli ylioppilas, minkä lisäksi hän oli suorittanut korkeakouluopintoja. Hän asui keskisuuressa suomalaisessa kaupungissa. Teemu oli vakituksessa työsuhteessa miesvaltaisella ja kulttuurisesti maskuliiniseksi tulkittavalla alalla työntekijänä. Tämän lisäksi hän teki ajoittain keikkaluonteisia sivutöitä. Teemulla oli pieniä lapsia, jotka olivat haastattelujen välillä tapahtuneen eron jälkeen jääneet asumaan äitinsä kanssa. Hän piti lapsiinsa yhteyttä kuitenkin useita kertoja viikossa. Koska artikkelin empiirinen osuus pohjautuu yhden henkilön haastatteluihin, jotka käsittelevät osittain hyvin herkkiä ja henkilökohtaisia asioita, olen haastateltavani henkilöllisyyden suojaamiseksi anonymisoinut kaikki tunnistetekijät, kuten iän, ammatin, asuinpaikan ja lasten lukumäärän.

Jo ensimmäisellä haastattelukerralla huomasin, että Teemun kerronta ja haastattelupuhe poikkesivat kaikista muista väitöstutkimukseeni haastattelemistani miehistä. Muissa haastatteluissa miesten kerronta pysyi pitkälti esitettyjen kysymysten ja haastatteluteemojen raameissa. Teemun kohdalla etukäteen valitsemani teema-alueiden käsittely jäi kuitenkin vähäisempään rooliin hänen keskittytessään muihin elämänsä tärkeisiin teemoihin. Tällaisia olivat muun muassa työ, sosiaaliset suhteet sekä arjesta, elämästä ja ajatuksista puhuminen yleisemmällä tasolla. Teemu puhui kysyttäessä myös perheestä ja isyydestä, mutta näiden rooli oli huomattavasti pienempi kuin muissa haastatteluissa.

Nämä huomiot haastoivat omat etukäteistulkintani pienten lasten isälle keskeisistä elämänalueista. Tästä syystä valitsin kyseiset haastattelut maskuliinisuuden kerronnan analyysin kohteeksi. Teemun kerronta oli myös poikkeuksellisen tarkkanäköistä ja verbaalisesti nokkelaa. Teemun avoin puhe itselleen tärkeistä asioista ilmentää haastattelutilannetta luottamuksellisena ja intiiminä vuorovaikutustilanteena (ks. Pöysä 2010, 168).

Koska kerronnallista tutkimusta tehdään erilaisista lähtökohdista, yhtä vakiintunutta analyysimenetelmääkään ei ole (Hyvärinen 2010, 90). Aineiston analyysin toteutin aineistolähtöisesti, tietoisena kuitenkin aiemmin esitetyistä maskuliinisuuden teorioista. Hyödynsin analyysissäni lappilaisen maaseudun naisten elämäkertoja tutkineen Seija Keskitalo-Foleyn (2008) kuvaamia erilaisia kerronnallisen aineiston lukutapoja. Kerronnallinen lukutapa (Keskitalo-Foley käyttää termiä narratiivinen lukutapa, ks. mt. 56–59) ilmeni aineistoni tulkintana kertomuksina eikä faktoina. Feministisestä tutkimusperinteestä nouseva vapauttava lukutapa (Keskitalo-Foley kirjoittaa emansipatorisesta lukutavasta, mt. 60–63) näyttäytyi pyrkimyksissäni etsiä aiemmin marginaaliin jäänyttä tietoa ja paikantaa haastattelupuheen sisältämiä kerronnallisia valtasuhteita eli hallitsevia ja vastakertomuksia. Empaattinen lukutapa (mt. 63–66) kuvaa puolestaan pyrkimystäni ymmärtää haastateltavani kertomusta ja oman tutkijanroolini huomioimista niin haastattelutilanteessa kuin artikkelia kirjoittaessani.

Olin analysoinut Teemun haastattelut osana väitöstutkimustani, joten ne olivat minulle entuudestaan tuttuja. Tällöin niiden lukutapa ja analyysin fokus oli kuitenkin ollut toinen. Aloitin analyysini tätä artikkelia varten lukemalla haastattelut uudestaan useaan otteeseen läpi, minkä jälkeen siirryin koodaamaan haastatteluja yksityiskohtaisesti. Koska tavoitteenani oli tarkastella maskuliinisuuden kerrontaa, pyrin koodaamaan nimenomaan laajempia miehenä oloon ja maskuliinisuuteen liittyviä kerronnallisia merkityksenantoja kuin yksittäisiä sanoja tai teema-alueita. Koodauksen edetessä aloin havaita tiettyjä kerronnallisia teemoja, jotka monin osin linkittyivät teoriaosiossa esitettyjen maskuliinisuuden teemojen kanssa. Tällaisia olivat muun muassa työ, homososiaalisuus, heteroseksuaalisuus

ja väkivalta. Toisaalta esiin nousi myös hoivan teema, joka on liitetty pikemminkin feminiinisyteen. Koodauksen esille nostamien teemojen kerronta näytti kuitenkin perustuvan toisistaan poikkeaviin maskuliinisuuden diskursseihin ja kertomuksiin. Näin ollen kiinnitin huomioni kohtiin, joissa haastateltava kerronnallisesti liittyy itsensä kulttuurisesti vahvoin maskuliinisuuskäsityksiin ja -kertomuksiin, ja kohtiin, joissa hän kertoo eroa niihin. Tulkinnat siitä, mikä on myötä- ja mikä vastakerrontaa, ovat omiani, vaikka myös Teemu itse tekee monin paikoin tulkintoja siitä, millaisiin maskuliinuisuksiin hän kulloinkin puheessaan viittaa.

MASKULIINISUUDEN MYÖTÄ- JA VASTAKERRONTA HAASTATELUPUHEESSA

Seuraavaksi luen myötä- ja vastakerronnan kautta Teemun kanssa tekemiäni haastatteluja, joissa toistuu miehenä olemisen teeman pohdinta ja reflektointi. Ensin hahmottelen yleisellä tasolla, miten kaksinainen miehenä olon kerronta on läsnä Teemun puheessa. Tämän jälkeen tarkastelen kerrontaa viiden Teemun haastattelupuheessa näkyvästi esillä olleen teeman kautta, jotka esittelen alla ole-

vassa taulukossa (Taulukko 1).

Miehenä olon teema on alusta alkaen esillä Teemun puheessa. Jo ensimmäisen haastattelun alkupuolella hän kertoo olevansa ”perinteinen mies”, jolla on ”vähän persu” arvomaailma. Tällä Teemu viittaa Perussuomalaiset-puolueeseen ja siihen liitettävään konservatiiviseen arvomaailmaan, jonka Nieminen (2013) väitöstutkimuksessaan liittyy osaksi fundamentalistista mies- ja nais erityisyyttä korostavaa maskuliinisuutta. Teemu tekee samalla myös pesäeron haastattelun aikaiseen puolisoonsa kertomalla, että ”emäntä on viherpiipertäjä”, minkä puolestaan voidaan tulkita viittaavan liberaalimpiin ja feminiinisimpiin arvoihin. Suomalaisen miesten parikymmentä vuotta vanhojen elämäkertojen tapaan (ks. Roos & Peltonen 1994) Teemu korostaa useita kertoja myös sitoutumistaan työntekoon, voimakasta heteroseksuaalista viettiään sekä miehenä ja naisena olon eroja. Näin Teemu myötäkertoo itsensä maskuliinisuuden kertomuksiin, joita voidaan tulkita kulttuurisesti vakiintuneiksi ja hegemonisiksi.

Teemun haastattelupuheesta voidaan löytää kuitenkin myös toinen, yhtä vahva kertomus. Siinä hän liittyy itsensä osaksi osittain uudenlaista, mut-

TAULUKKO 1. MASKULIINISUUDEN MYÖTÄ- JA VASTAKERRONTA TEEMOITTAIN

Maskuliinisuuden teema	Hallitsevan kertomuksen myötäkerronta	Hallitsevan kertomuksen vastakerronta
Työ	Kuvaus työstä keskeisenä osana elämää	Työn sosiaalisen ulottuvuuden korostaminen
Homososiaalisuus	Kulttuurisesti miestapainen toiminta, esim. alkoholin käyttö miesten yhteisenä aktiviteettina	Miesten keskinäinen psyykinen läheisyys ja ystävyys, tarve miestoveruuteen
Heteroseksuaalisuus	Heteronormatiivisuus ja oman heteroseksuaalisen suuntautumisen ja halun korostaminen	Ei-heteroseksuaalisuuden varauksellinen hyväksyminen
Väkivalta	Väkivallan kulttuurista kertominen ja esim. työelämässä kohdattusta väkivallasta kertominen laajasti	Oman väkivallattomuuden korostaminen
Hoiva	Vanhempien tekemän hoivatyön sukupuolittunut ja luonnollistettu jakautuminen	Hoivan ja huolenpidon korostus suhteessa työhön ja perhe-elämään

ta myös normista poikkeavaa mieheyttä (ks. Aalto 2012; Jokinen 2010; Kekäle 2007). Teemu kuvaa itseään hoivaavaksi ja lastenkasvatukseen tasa-arvoisena vanhempana panostavaksi isäksi. Hän kertoo kantavansa huolta yhteiskunnallisesta eriarvoistumisesta ja kokee itsensä poikkeavaksi suhteessa miesvaltaisen työyhteisönsä ”tosimiehiin”. Hän toteaa olevansa ”läski jolla ei oo malttia kieltäytyä pitsasta” tehden samalla eron oman kehonsa ja urheilullisuutta ja lihaksikkuutta korostavien mieskehon ideaalien välillä (Connell 2005; Gerschick 2005; Tiihonen 2002). Samalla hän toteaa, että ei ole koskaan ollut ”suosittu”, vaan ”omituisen, oman tien kulkija”, joka oli lapsena koulukiusattu. Tätä puhetta voidaan tulkita vastakerrontana maskuliinisuuden myötä- ja vastakerronnan kamppailussa.

TYÖ

Työelämä on usein näyttäytynyt miesten kertomuksissa miehille keskeisenä elämänalueena (Aalto 2002). Työn sekä työyhteisön kerronta ja kuvaaminen saavat merkittävän aseman myös Teemun haastattelupuheessa niin määrällisesti kuin keskeisenä elämänsisältönä. Teemu aloittaa kertomalla, kuinka hän lukion suorittettuaan aloitti korkeakouluopinnot mutta keskeytti ne, koska ei kokenut opiskelua omakseen. Sen sijaan hän hakeutui töihin miesvaltaiselle alalle, johon hän sai työnantajalta koulutuksen. Tämän myötä hän pääsi töihin ”kentäll[e], jossa toiminta tapahtuu”. Teemu korostaa haastatteluisuuseen otteeseen olevansa ”kova tekemään töitä – et en halua itteäni kehua, mut oon semmonen et mä teen duunia ahkerasti ja oon valmis ylitöihin”. Hän vahvistaa tätä kertomalla päätyönsä ja satunnaisten ylitöiden lisäksi tekemästään säännöllisestä sivutyöstä: ”Et kun teen kahta työtä, niin aika paljon saan duunia vääntää – mut toisaalta sit mä pidän sen kaks viikonloppua kuukaudessa vapaata aina”. Näin puhuessaan Teemu liittyy itsensä muun muassa Arto Jokisen (2003) kuvaamiin kulttuurisesti hallitseviin käsityksiin maskuliinisuudesta, joissa työn merkitys miehen elämässä korostuu.

Teemun työkerrontaa voidaan lukea myös luokanäkökulmasta. Puheissaan hän korostaa työtään

”oikeina töinä” erotuksena esimerkiksi ”paperihommista”. Hän myös painottaa työnsä miehistä luonnetta ja ympäristöä. Työyhteisönsä maskuliinisuuskäsityksistä hän kertoo, kuinka ”miehisyuden mitaks nähdään se et oot käyny armeijan, oot saanu parisuhteen, sul on perhe ja lapsi. Siitä koostuu semmonen niinkun joku semmonen ideaali, ideaalimies – et sit ku sul on lapsia, perhe ja ehkä avioero taustalla, käyny intin, sit sä oot äijä.” Teemun tekemä työn kerronta liittyykin läheisesti käsityksiin erityisesti matalammin koulutettujen ja työntekijäasemassa olevien miesten maskuliinisuuksista, vaikka esimerkiksi armeijan käymisellä on keskeinen rooli suomalaisessa mieskulttuurissa laajemminkin (Tallberg 2009). Toisaalta hän kertoo itsestään työntekijänä myös seuraavasti: ”Et kun mulla on tää uradraivi, että vaikka mul ei oo yliopistollista tutkintoa ni on kuitenkin vahva lukiotausta, hyvät paperit, ja semmosta työmoraalia.” Teemun myötäilemä urasuuntautuneisuutta korostava ideaali liitetään yleisimmin korkeasti koulutuneisiin miehiin (Morgan 2005). Hyvän työntekijän ja korkean työmoraalin kertominen voidaan puolestaan tulkita osaksi hyväksyttävää maskuliinisuutta laajemminkin, koulutustasosta riippumatta.

Teemun puhetta työstään voidaan kuitenkin lukea myös toisin. Tällöin havaitaan sen sisältämä vastakerronta työteon hegemonialle ja sen itseisarvoa korostavalle merkitykselle. Tämä paikantuu kuvauksissa työyhteisön roolista tärkeänä sosiaalisena ulottuvuutena. Teemu kertoo, että hänellä ei ole laajaa työyhteisön ulkopuolista ystäväpiiriä mutta miesvaltainen työyhteisö muodostaa hänelle keskeisen ja läheisen vertaisryhmän. Teemu kuvaa, kuinka ”meillä on tosi tiivis yhteisö, et kun tehdään pitkää duunipäivää yhdessä, niin tulee se luottamusside, et oppii tuntee ihmisen aika hyvin ja pystyy puhumaan mistä vaan”. Tarkastelen tätä vastakerrontaa lisää siihen linkittyvän homososiaalisuuden kerronnan kautta.

HOMOSOSIAALISUUS

Homososiaalisuuden käsitteellä on miestutkimuksen piirissä kuvattu sekä miehiä yhteen liittävää toimintaa että emotionaalisuutta ja yhteisöllisyyttä miesten välisissä suhteissa (esim. Jokinen 2003;

Koivunen 2013; Tiihonen 2002). Myös Teemun haastattelupuheessa on paljon tällaista miesten välisiä suhteita kuvailevaa kerrontaa. Siinä korostuu mies-toveruuden merkitys ja miesten välinen psyykinen läheisyys tavalla, jota aiempi tutkimus ei ole juurikaan nostanut esille, vaikka viitteitä vastaavasta löytyy esimerkiksi miesten armeijakokemuksista (Hoikkala ym. 2009). Psyykinen läheisyys on tulkittavissa esimerkiksi siitä, kuinka Teemun pitää kertomansa mukaan ”luottaa työpariin” ja kuinka ”se mitä puhutaan kahden kesken niin se myös pysyy siellä”. Teemu kertoo myös, että isäksi tulo oli hänelle ”toisten isien kautta oppimista, kun oon miesvaltasella alalla”. Hän toteaa, että ”mä menin reilusti kysymään et miten hommat on teillä toiminu ja minkälaisiin juttuihin on törmänneet ja näin pois-päin”. Lisäksi hän viittaa kulttuurisiin käsityksiin miehelle sopivasta avoimuudesta kertomalla, että ”mä koen et mä oon mieheks ehkä jopa liian avoin”. Tämä voidaan tulkita maskuliinisuuden vastakerrontana.

Säröjä vastakerrontaan tuottavat Teemun alleviivaamat miehistyksen ehdot, jotka rajoittavat ”tosimiesten” joukkoon pääsyä. Teemu aloittaa paikantamalla itsensä hallitsevan kertomuksen ulkopuolelle toteamalla, että aloittaessaan työpaikallaan sinkkuna ja perheettömänä hän koki olevansa ”juniori” suhteessa työtovereihinsa. Hän kuitenkin jatkaa, että ”kun mä ilmoitin et nyt mulle tulee lapsi niin mä pääsin heti tavallaan siihen klubiin”. Parisuhde ja lapsen saaminen täyttivät ”klubiin” kuuluisen miehistyksen ehdot.

Miesten välistä läheisyyttä ja toveruutta kuvaava kerronta saa uuden ulottuvuuden Teemun kertoessa, kuinka nämä mahdollistuvat useimmiten maskuliinisiksi tulkittavien käytäntöjen äärellä. Esimerkiksi alkoholin juomisella on perinteisesti ollut merkittävä asema suomalaisten miesten elämäntarinoissa ja suomalaisessa mieskulttuurissa (Roos 1994). Tätä kerrontaa myös Teemu myötäilee. Hän kertoo, että miesten välinen ystävyys ja tarve puhua toiselle miehelle mahdollistuvat parhaiten ”saunalauteilla ja mukana pari Karjalaa”. Hän myös puhuu alkoholin käytöstä ”miesten aktiviteettina” ja korostaa, ”että ku vapaa-aikaa on tosi vähä, ni sit ku haluaa kuitenkin käydä kerran kuussa vetään vähän kavereitten kaa keitto – et jos joku tarjoaa mulle

viinaa niin mä kyllä sit sitä viinaa otan”. Puhuesaan näin Teemu yhtyy kulttuuriseen kertomukseen alkoholin käytöstä täysvaltaisen miehistyksen ja vapauden symbolina, joka tarjoaa tunnustuksen maskuliinisuudesta ja pääsylipun kaveriporukkaan (Alasuutari 1986; Holmila 2001; Pirskanen 2011; Soilevuo Grønnerød 2002).

HETEROSEKSUAALISUUS

Alkoholin lailla myös voimakkaan heteroseksuaalisuuden korostaminen on suomalaisessa mieskulttuurissa kuvastunut miehenä olon villiä ja jopa hallitsematonta luonnetta (Hänninen 1994). Myös Teemu myötäilee hallitsevaa käsitystä heteroseksuaalisuuden ja maskuliinisuuden suhteesta. Hän liittyy vahvan heteroseksuaalisen suuntautumisen keskeisesti hyväksyttävään miehenä olon tapaan. Omaa elämäntapaansa ennen perheellistymistään hän kuvaa ”poikamiesmäiseksi”, johon kuuluu ”kolmet-neljät treffit ja sit aina [kumppani] vaihtoon”. Hän kertoo, kuinka tämä johti osaltaan myös Teemun isäksi tulemiseen ja perheellistymiseen, kun ”ehkäsy petti [kun] about kuukauden päivät oltiin siinä treffailltu vakinaisemmin”.

Teemu myötäilee kulttuurisia käsityksiä miesten ja naisten seksuaalisuuden eroista (ks. Grönfors 1999; Jokinen 2000). Hän kertoo, kuinka ollessaan parisuhteessa hänen ja hänen puolisonsa seksuaaliset tarpeet eivät kohdanneet, koska hänen omat tarpeensa olivat huomattavasti suuremmat: ”Se tuntuu menevän enemmän sille et koska muijalle sopii, kun mulle sopii 90 prosenttia ajasta – et mä en ymmärrä tollasia pitkiä selibaatteja että miestä kiusataan.” Lisäksi Teemu tekee eroa homoseksuaalisuuteen kertomalla, että ”en niinku koskaan miestä panis”. Tämän eron korostaminen onkin Jokisen (2010) mukaan mieskulttuurissa keskeinen tapa rakentaa heteroseksuaalisuutta.

Vaikka heteroseksuaalinen normi ei Teemun kerronnassa juuri kyseenalaistu, vihjeitä vastakerronnasta on hänen puheessa vanhemmuudesta ja ei-heteroseksuaalisista parisuhteista. Teemun sanoin esimerkiksi ei-heteromuotoisia lapsiperheitä ”mä en vielä kukaan ihan täysin sulata, vaikka alankin ne pikkujäljää hyväksymään – et esimerkiksi kaks homoa tai kaks lesboo saattaa olla joskus pa-

rempi vaihtoehto ku mies ja nainen”. Tällöinkin vastakerronta on haurasta ja tarkasti Teemun omien käytäntöjen ulkopuolelle rajattua. Se kuvastaa kuitenkin, kuinka ei-heteromuotoiset suhteet ja perhemuodot ovat tulleet kulttuurisesti aiempaa hyväksytyimmiksi.

VÄKIVALTA

Vaikka suurin osa miehistä ei ole väkivaltaisia tai käyttäydy väkivaltaisesti, väkivallan tekemisellä, kokemisella ja sen uhalla on nähty olevan selkeä rooli mieskulttuurissa (Connell 2005; Jokinen 2000). Stereotyyppioissa väkivalta liittyy erityisesti matalasti koulutettujen miesten kulttuureihin. Väkivallan kulttuuri ja siinä eläminen ovat läsnä myös Teemun kerronnassa. Se liittyy erityisesti hänen työhönsä, jossa hän kohtaa ajoittain väkivaltilanteita. Puhessaan työstään Teemu kertoo, että ”oon nähnyt paljon kuolemaa”. Hän myös kuvaa yksityiskohtaisesti väkivaltilanteita, joihin on törmännyt työssään. Hän toteaa joutuneensa käyttämään väkivaltaa ja kertoo, että ”jos täytyy ni ei mulla oo ongelmaa vetää patukalla jalkaan”. Kuitenkin Teemu toteaa, että hän vastustaa väkivaltaa todeten, että ”oon rauhan mies, en tykkää väkivallasta”, ja korostaa pyrkivänsä välttämään väkivaltaa ”viimeiseen saakka”. Hän myös kritisoi ”alfaurosmaiseksi” kuvamaansa toimintatapaa: ”Et en mä halua mennä semmoseen, mikä on hyvin alfaurosmaista, että jos joku vittuilee mun naiselle ni tempasen sitä lärviin.” Näin sanoessaan Teemu kuitenkin kuvaa väkivallan käyttöä tietyissä tilanteissa maskuliiniseksi.

Teemu kertoo oman väkivallankäyttönsä hallituksi ja korostaa erityisesti, että ”en oo ikinä lyönyt lasta”. Tähän kerrontaan tulee kuitenkin särö hänen jatkaessaan, että perhearkki saa ajoittain ”pinnan ki-reäksi”, jolloin ”mä pelkään aidosti sitä, et jos tulee se hetki, että tulee se impulssi, et lyö lasta”. Teemun pohdinta voidaan ymmärtää todellisen väkivallan uhan tunnustamisen sijasta kuitenkin oman valtansa ja vastuunsa tiedostamiseksi. Samalla hän kuitenkin yhtyy käsityksiin, joissa miehen aggressio ymmärretään ainakin osittain kontrolloimattomaksi ja biologisesti sanelluksi (ks. Jokinen 2000).

HOIVA

Hoiva ja huolenpito näyttäytyvät pikemminkin naiseen kuin miehiin liitettävänä ominaisuuksina (Doucet 2006). Suomessa tämä käsitys on kuitenkin alkanut säröillä. Miehet panostavat lastenhoitoon (Miettinen & Rotkirch 2012), ja heidän osuutensa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista ja työntekijöistä on noussut (Opetushallitus 2014; Tehyn tutkimusryhmä 2013). Nämä säröt löytyvät myös Teemun puheesta. Esimerkiksi omasta motivaatiostaan työskennellä valitsemallaan alalla Teemu kertoo huolenpitoa korostaen, kuinka ”vanha koulukiusattu haluaa puolustaa viattomia ihmisiä... Et ku on ite ollu kiusattu yläasteella ni tietää miten vittumaista se on, ja nyt tavallaan haluun puolustaa sitä mikä on oikein, olla heikompien tukena”.

Vahvimmillaan hallitsevien maskuliinisuuskäsitysten vastakerronta on Teemun osallistumista ja hoivaa korostavassa isyyspuheessa. Teemu kertoo, että ”mä näen itseni sellasena tasa-arvosena äidin kanssa, et en mä näe siinä mitään sukupuoliroolia -- et annan ruokaa, hoian iltapesut, vaihan vaipat ja yöpuvut, laitan nukkumaan, ja tollasta, meen sen [lapsen] kanssa kauppa kahestaan, et kaikki nää tällaset”. Hän kritisoi perinteiseksi tulkittua miesvanhemmuutta toteamalla, että ”en todellakaan haluu vaan tuoda rahaa kotiin”. Samoin hän korostaa hoivaavan isyyden merkitystä, omaa ajanviettoa lastensa kanssa ja kykeneväisyyttään lapsenhoitoon. Hänen kuvauksensa hoivaavasta isyydestä tekee selvän eron aiempaan. Isän osallistuminen hoivaan esiintynyt myös edellisten sukupolvien suomalaismiesten kertomuksissa (esim. Aalto 2012; Korhonen 1999; Tigerstedt 1994), mutta ei vastaavalla tavalla äitityteen vertautuvana vanhemmuutena.

Vaikka vanhemmuuden ja hoivan käytännöt ilmenevät Teemun puheessa jokseenkin samantlaisina sukupuolten välillä, myötä- ja vastakerronnan kamppailu on havaittavissa hänen puhessaan vanhemmuuden biologiasta. Teemu kertoo, että ”naisilla se tulee jotenkin se hoivavietti paljon voimakkaampana ku miehillä, että miehillä se on enemmän suojeluviettä ja elättämisviettä -- et mulla ei oo niin vahvaa äitiviettä kuin äidillä, et ne hormoonikicksit siellä, se tulee niin sydäimestä se äitinä oleminen”. Miehiä on tulkittu aiemmin hoivaan kykenemättömiksi nimenomaan biologiaan

vedoten (Connell 2005), mutta Teemun puheessa hoivaavan isyyden kertomus näyttää olevan niin vahva, että biologiseksi nähty ero ei pysty sitä kyseenalaistamaan. Tältä pohjalta tulee kysyä, onko hoivaavan isyyden tulkinta hallitsevan maskuliinisuuden vastakertomuksena tätä nykyä ylipäättään mielekästä. Kuten Brandth ja Kvande (1998) ovat todenneet ja kuten myös suomalaiset ajankäyttötutkimukset osoittavat (Miettinen & Rotkirch 2012), isien tekemä hoivatyö on lisääntynyt huomattavasti. Näyttää siltä, että hoivaavasta isyydestä on muodostunut pikemminkin uusi kerronnallinen ja kulttuurinen normi (Aalto 2012; Doucet 2006).

MASKULIINISUUDEN MYÖTÄ- JA VASTAKERRONTA

Teemun haastattelupuheen tarkastelu osoittaa, että maskuliinisuutta neuvotellaan vuorovaikutuksessa omaan itseen, lähiympäristöön ja laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Tämä oli havaittavissa esimerkiksi Teemun pohtiessa, millainen mies hän itse on tai haluaisi olla, millaisia ovat hänen sosiaaliin verkostoihinsa kuuluvat miehet ja ennen kaikkea millaisia odotuksia miehiin kulttuurisesti kohdistetaan. Teemun haastattelupuhe kuvaa myös maskuliinisuuden erilaisten kertomusten toisistaan poikkeavaa suhdetta luonnollistettuun sukupuolijakoon. Puhuessaan väkivallasta ja aggressiivisuudesta Teemu yhtyy myötäkertomukseen, joka korostaa miehen luontaista kyvykkyyttä ja potentiaalia toimia aggressiivisesti. Kertoessaan omasta aktiivisesta osallistumisesta lastenhoitoon Teemu tuottaa sen sijaan vastakertomusta, jonka mukaan miehenä ole ei pohjaidu juurikaan biologiaan vaan on luonteeltaan ennen kaikkea kulttuurista.

Stereotyyppioissa maskuliinisuutta tulkitaan yleensä yhtenäisenä kokonaisuutena (Connell 2005; Jokinen 2000). Teemun haastattelupuhe rakentuu kuitenkin toisistaan poikkeaville kertomuksille myötä- ja vastakerronnan painotusten vaihdellessa kerronnan kohteen mukaan. Myös valinta siitä, kumpaan kertomukseen hän identifioi itsensä enemmän, näyttää tarpeettomana, koska maskuliinisuuden moninaistuminen mahdollistaa liittymisen useisiin erilaisiin kertomuksiin samanaikaisesti. Teemun kerrontaa voi ymmärtää myös niin, että hän kritisoi

sekä maskuliinisuuden hallitsevaa kertomusta että maskuliinisuuden toisin esittävää vastakertomusta. Tämä osoittaa molemmat toisistaan poikkeavina kulttuurisina ideaaleina, jotka eivät ole suoraan siirrettävissä miesten eletyn elämän käytäntöihin.

Teemun haastattelupuhetta voidaan tarkastella kertomuksena sukupuolen kategoriasta ”mies”. Kategorian reflektointi suhteessa maskuliinisuuden kulttuurisiin malleihin näyttää keskeisenä osana miehenä oloa. Teemun kerrontaan maskuliinisuudesta näyttää muutenkin tiivistyvän asioita, joita on viime aikoina tapahtunut ja jotka ovat olleet esillä suomalaisessa yhteiskunnassa laajemmin. Esimerkiksi artikkelin alussa kuvatut jännitteet erilaisten maskuliinisuuksien välillä ovat löydettävissä myös Teemun puheesta. Samalla kun sekä sukupuolen reflektointi että refleksiivisyys yhteiskunnassa yleisemmällä tasolla ovat lisääntyneet (ks. esim. Giddens 1991; Jokinen 2004), myös maskuliinisuuden refleksiivisen luonteen voidaan olettaa laajentuneen. Tämä voi näkyä siinä, että miehen on uudella tavalla mahdollista tai kenties jopa pakollista tietoisesti peilata omia miehenä olon tapoja suhteessa kulttuurisiin malleihin. Onkin vaikea kuvitella, että vastaavaa miehenä olon pohdintaa olisi tuotettu haastattelupuheessa muutamia vuosikymmeniä sitten. Jos julkinen kiinnostus miehenä olon kysymyksiä kohtaan jatkuu, on oletettavaa, että se vaikuttaa miesten omaan maskuliinisuuden kerrontaan ja sen eri variaatioihin myös tulevaisuudessa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen tarkastellut tässä artikkelissa myötä- ja vastakerronnan käsittein, kuinka haastateltavani kertoo itsensä osaksi toisistaan poikkeavia maskuliinisuuden kertomuksia. Kerronnallisen tapaustutkimukseni analyysi osoittaa, että yhden miehen selontekoon elämästään voi mahtua useita kertomuksia. Lopuksi tarkastelen myötä- ja vastakerronnan menetelmällistä antia sekä kerronnalliselle tutkimukselle että sukupuolentutkimukselle.

Suorittamani analyysin pohjalta esitän, että myötä- ja vastakerronnan käsitteet tarjoavat analyttisen apuvälineen vastakkaisten kertomusten havaitsemiseen ainakin haastattelupuheesta. Sen avulla voidaan havaita sekä kertomusten sisäisiä säröjä

ja epäyhtenäisyyksiä että tarkastella kertomusten moninaisuutta ja niiden välisiä suhteita. Yhteiskuntatieteissä kerronnallisten tutkimusten tuloksina esitetään usein esimerkiksi ”kolme kertomusta isyydestä” tai ”sairastumisen neljä tarinallista mallia”. Mielekkäämpi fokus voisi kuitenkin löytyä kertomusten sisäisten jännitteiden paikallistamisesta ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä. Kertoessaan elämästään ihmisellä on taipumus luoda ”punaista lankaa” irtonaisilta tuntuvien asioiden ja kokemusten välille. Siksi myötä- ja vastakerronnan tarkastelun kautta on hahmotettavissa, miten tuo punainen lanka saattaa muodostua useita erilaisia ja toisistaan poikkeavia kulttuurisia malleja ja puhetapoja hyödyntäen. Koska aikamme kulttuuriset mallit ovat aiempaa hajanaisempia ja kertomuksellisten vaihtoehtojen määrä on tällä hetkellä suurempi kuin ennen, erilaisten kertomusten kohtaamisia ja risteytymisiä tapahtuu yhä enemmän. Tästä syystä tutkijan on tärkeä olla avoin ja herkkä niin haastattelu- kuin muissakin tilanteissa tuotettujen kertomusten sisäiselle moniäänisyydelle.

Myötä- ja vastakerrontaa voidaan hyödyntää analyysin apuvälineenä yksityiskohtaisten teemojen, mutta myös laajempien merkitysten, arvostusten ja kokonaisuuksien analyysissä. Kuten artikkelini empiirisessä osassa osoitan, myötä- ja vastakerronnan ovat löydettävissä Teemun haastattelusta tarkasteltaessa hänen tuottamaansa puhetta sekä miehenä olosta yleisellä tasolla että yksittäisistä miehenä olon teemoista tai osa-alueista. Vaikka esitän analyysini tuloksena vain yhden vastakerronnan nimeämäni puhettavan, tämä ei yleisemmin tarkoita, ettei toisesta tutkittavasta aineistoista tai haastateltavan puheesta voisi olla löydettävissä myös useampia vastakertomuksia. Tässä artikkelissa esitetyt myötä- ja vastakerronnan muotoja on mahdollista tarkastella myös ajallisen ja kulttuurisen ”perinteisestä uuteen” jatkumon kautta, mutta näin ei ole välttämättä aina.

Vaikka yhteiskuntatieteellistä sukupuolentutkimusta tehdään Suomessa pitkälti laadullisin aineistoin, aineistojen kerronnallinen tulkinta on ollut vähäisempää verrattuna esimerkiksi diskurssianalyysia soveltaviin analyysitapoihin. Myötä- ja vastakerronta, kuten kerronnallinen tutkimus ylipää-

tään, voivat kuitenkin tarjota uusia mahdollisuuksia esimerkiksi sukupuolittuneiden kulttuuristen käsitysten tai vaikkapa kerronnallisten sukupuolen tuottamisen ja purkamisen tapojen analysointiin. Myötä- ja vastakerronnan kautta voidaan myös tarkastella, miten kulttuurisia käsityksiä sukupuolesta neuvotellaan uusiksi tuottamalla toisistaan poikkeavia kertomuksia esimerkiksi maskuliinisuudesta ja miehenä olosta, kuten tässä artikkelissa kuvasin.

Myötä- ja vastakerronnan menetelmän keskeinen haaste liittyy kertomusten välisiin valtasuhteisiin. Ei ole suinkaan yksiselitteistä, mikä on milloinkin hallitseva ja mikä vastakertomus. Kuten artikkelini teoriaosassa esitin, maskuliinisuuskäsitykset muuttuvat. Keskustelu maskuliinisuuden moninaistumisesta antaa myös ymmärtää, että yhden kulttuurisesti hallitsevan kertomuksen sijaan elää useita maskuliinisuuden kertomuksia, jotka ovat usein myös päällekkäisiä. Toisaalta tietyt ominaisuudet ja piirteet, kuten aggressiivisuus, tunteiden kontrolli ja menestymisen pakko, liitetään yhä huomattavasti enemmän miessukupuoleen. Ne voidaan nähdä edelleen kulttuurisesti miessukupuolta kuvaavina tekijöinä, vaikka niiden mukaista toimintaa ei miehiltä lähtökohtaisesti odotettaisikaan. Näin ollen niitä voidaan käyttää kiintopisteinä, joihin haastattelupuhetta verrataan. Menetelmän soveltamisen kannalta ei ole keskeistä, ovatko tarkasteltavat tekijät kulttuurisesti hallitsevia hyvin laajassa ihmisjoukossa vai vain pienessä piirissä.

Tässä artikkelissa olen hahmotellut myötä- ja vastakerronnan mahdollisuuksia haastattelupuheen analysointiin. Monia kysymyksiä jää kuitenkin auki. Olisiko myötä- ja vastakerronta löydettävissä vähemmän vuolaasti tai pinnallisesti katsoen yhteneväisemmin kertovan haastateltavan puheesta? Jos menetelmä koetaan mielekkääksi ja potentiaalisesti tavaksi tarkastella haastatteluaineistoja, kertomuksia tai sukupuolta, sitä tulee kehittää eteenpäin.

KM Petteri Eerola työskentelee tohtorikoulutettavana Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskuksessa. Viimeistelyvaiheessa olevassa väitöstutkimuksessaan hän tarkastelee ensimmäisiä isyysvuosia miesten omien kertomusten kautta.
petteri.eerola@jyu.fi

KIRJALLISUUS

- Aalto, Ilana (2012) *Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa*. Jyväskylä: Nykyykkulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 112, Jyväskylän yliopisto.
- (2002) Kotiin päin. Kodin muuttuvat merkitykset miesten isyyskertomuksissa. *Naistutkimus-Kvinnoforskning* 15:2, 30–42.
- Aaltonen, Tarja. & Leimumäki, Anna (2010) Kokemus ja kerronnallisuus. Kaksi luentaa. Teoksessa Ruusu-vuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 119–152.
- Abbott, H. P. (2009) *The Cambridge Introduction to Narrative*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Alasuutari, Pertti (1986) *Työmiehen elämäntarina ja alkoholismi. Tutkimus alkoholismin suhteesta emokulttuuriin*. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Sarja A. Tutkimuksia 9. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Arminen, Elina (2006) Naarassusi ja muita rajan ylittäjiä. Maskuliinisuuden ja feminiinisuuden horjuvat kategoriat Timo K. Mukan romaanissa Täältä jostakin. *Naistutkimus-Kvinnoforskning* 19:2, 4–22.
- Autonen-Vaaranemi, Leena (2009) *Eronneiden miesten kodit ja kotikäytännöt*. Acta Universitatis Tampereensis 1445. Tampere: Tampere University Press.
- Bamberg, Michael (2004) Considering Counter Narratives. Teoksessa Bamberg, Michael & Andrews, Molly (toim.) *Considering Counter Narratives. Narrating, Resisting, Making Sense*. Studies in Narrative vol. 4. Philadelphia, PA: John Benjamins, 351–371.
- Bamberg, Michael & Andrews, Molly (2004) Introduction to the Book. Teoksessa Bamberg, Michael & Andrews, Molly (toim.) *Considering Counter Narratives. Narrating, Resisting, Making Sense*. Studies in Narrative vol. 4. Philadelphia, PA: John Benjamins, ix–x.
- Brandth, Berit & Kvande, Elin (1998) Masculinity and Child Care: The Reconstruction of Fathering. *Sociological Review* 46, 293–313.
- Connell, R. W. (2005) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Doucet, Andrea (2006) *Do Men Mother? Fathering, Care, and Domestic Responsibility*. Toronto: University of Toronto Press.
- Ewick, Patricia & Silbey, Susan S. (1995) Subversive Stories and Hegemonic Tales. Toward a Sociology of Narrative. *Law & Society Review* 29, 197–226.
- Gerschick, Thomas J. (2005) Masculinity and Degrees of Bodily Normativity in Western Culture. Teoksessa Kimmel, Michael, Hearn, Jeff & Connell, R. W. (toim.) *Handbook of Studies on Men & Masculinities*. Thousand Oaks, CA: Sage, 367–379.
- Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Grönfors, Martti (1999) Miehen arin alue. Maskuliinisuus, seksuaalisuus ja väkivalta. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 223–226.
- Hasanen, Kirsi (2013) *Narrating Care and Entrepreneurship*. Acta Universitatis Tampereensis 1808. Tampere: Tampere University Press.
- Hearn, Jeff & Kimmel, Michael (2006) Changing Studies on Men and Masculinities. Teoksessa Davis, Kathy, Evans, Mary & Lorber, Judith (toim.) *The SAGE Handbook of Gender and Women's Studies*. Thousand Oaks, CA: Sage, 53–70.
- Heikkinen, Hannu (2001) Narratiivinen tutkimus. Todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloitavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Chydenius-instituutin julkaisuja 3/2001. Jyväskylä: PS-kustannus, 116–132.
- Hoikkala, Tommi, Salasuo, Mikko & Ojajarvi, Anni (2009) *Tunnetut sotilaat*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Holmila, Marja (2001) Perhe, päihheet ja sukupuoli. *Yhteiskuntapolitiikka* 66:1, 55–62.
- Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelukertomuksen analyysi. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 90–118.
- (1994) ”Miehen” lajityypit. Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, Eeva (toim.) *Miehen elämää*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 37–67.
- Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu (2005) Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvuori, Johan-

- na & Tiittula, Liisa (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 189–222.
- Hänninen, Jorma (1994) Seksitarinan pornografinen käsikirjoitus: minä sain, olen siis mies. Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, Eeva (toim.) *Miehen elämää*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 106–139.
- Hänninen, Vilma (2004) A Model of Narrative Circulation. *Narrative Inquiry* 14:1, 69–85.
- Ikonen, Hanna-Mari & Ojala, Hanna (2005) Yhteisyyden luomista ja eron kokemuksia. Haastattelu, konteksti ja feministinen tietäminen. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 18:1, 17–29.
- Jokinen, Arto (2012) Johdanto. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press, 11–22.
- (2010) Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 128–139.
- (2003) Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstitutkimukseen. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuurissa*. Tampere: Tampere University Press, 7–31.
- (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Jokinen, Eeva (2004) Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento refleksiivisyys. Teoksessa Jokinen, Eeva, Husso, Marita & Kaskisaari, Marja (toim.) *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Tampere: Vastapaino, 285–304.
- Karkulehto, Sanna, Saresma, Tuija, Harjunen, Hannele & Kantola, Johanna (2012) Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 25:4, 17–28.
- Kekäle, Jari (2007) *Postmoderni isyys ja uskonnollisuus. Tarinallinen näkökulma*. Joensuu: Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja, no 19.
- Keskitalo-Foley, Seija (2008) Yksi kertomus, monta tarinaa. Narratiivinen, emansipatorinen ja empaattinen lukutapa lappilaisen maaseudun naisten elämäkertojen tutkimuksessa. Teoksessa Poikela, Esa & Poikela, Sari (toim.) *Tutkimustarinoita Ounaksen varrelta*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 51–71.
- Koivunen, Tuija (2013) Miesjohtajien yhteisyys uuden talouden yrityksissä. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 26:2, 17–28.
- Korhonen, Merja (1999) *Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Loseke, Donileen R. (2007) The Study of Identity as Cultural, Institutional, Organizational, and Personal Narratives. Theoretical and Empirical Integrations. *The Sociological Quarterly* 48:4, 661–688.
- Manninen, Sari (2010) *”Iso, vahva, rohkeä – kaikenlaisista”*. Maskuliinisuudet, poikien valtahierarkiat ja väkivalta koulussa. Acta Universitatis Ouluensis. Series E, Scientiae reerum socialium 112. Oulu: Oulun yliopisto.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna (2012) *Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri 2011*. Helsinki: Väestöliitto.
- Morgan, David (2005) Class and Masculinity. Teoksessa Kimmel, Michael, Hearn, Jeff & Connell, R. W. (toim.) *Handbook of Studies on Men & Masculinities*. Thousand Oaks, CA: Sage, 165–178.
- Nieminen, Jiri (2013) *Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten moneuteen. Kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa*. Acta Universitatis Tamperensis 1828. Tampere: Tampere University Press.
- Nikander, Pirjo (2010) Jäsenkategoria-analyysi ja haastattelun kulttuuriset järjestykset. Teoksessa Ruusu-vuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 242–268.
- Oinas, Elina (2004) Haastattelu. Kokemuksia, kohtaamisia, kerrontaa. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 191–227.
- Ojala, Hanna & Pietilä, Ilkka (2013) Maskuliinisuuden hegemoniasta monenkirjaviin eroihin. Kriittisen miestutkimuksen avauksia vanhenemisen tutkimukseen. Teoksessa Ojala, Hanna & Pietilä, Ilkka (toim.) *Miehistä puhetta. Miehet, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit*. Tampere: Tampere University Press, 17–37.
- Opetushallitus (2014) *Vipunen – opetushallinnon tilastopalvelu*. <http://vipunen.csc.fi/> (haettu 7.4.2014).
- Pease, Bob (1999) Deconstructing Masculinity – Reconstructing Men. Teoksessa Pease, Bob & Fook, Jan

- (toim.) *Transforming Social Work Practice. Postmodern Critical Perspectives*. London: Routledge, 97–112.
- Pini, Barbara & Pease, Bob (2013). Gendering Methodologies in the Study of Men and Masculinities. Teoksessa Pini, Barbara & Pease, Bob (toim.) *Men, Masculinities & Methodologies*. Palgrave Macmillan: Basingstoke, 1–25.
- Pirskanen, Henna (2011) *Alkoholi, isyys ja valta. Ongelmajuvot isät miesten elämäntarinoissa*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 53. Helsinki: Väestöliitto.
- Plummer, Ken (2001) *Documents in Life 2. An Invitation to a Critical Humanism*. London: Sage.
- Purra, Pia (1998) ”Eikö se ennen vanhaan tämä homma mennyt jotenkin toisin päin”. Heteroseksuaalisia kohtaamisia naisten ja miesten omaelämäkeroissa. Teoksessa Hyvärinen, Matti, Peltonen, Eeva & Vilkkö, Anni (toim.) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino, 73–101.
- Pöysä, Jyrki (2010) Asemointinäkökulma haastattelujen kerronnallisuuden tarkastelussa. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 153–179.
- Riessman, Cathrine K. (2003) Analysis of Personal Narratives. Teoksessa Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (toim.) *Inside Interviewing. New Lenses, New Concerns*. Thousand Oaks, CA: Sage, 331–343.
- Roos, J.P. (1994) Kuinka hullusti elämä on meitä heitellyt. Suomalaisen miehen elämän kurjuuden pohdiskelua. Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, Eeva (toim.) *Miehen elämää*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 12–28.
- Roos, J.P. & Peltonen, Eeva (toim.) (1994) *Miehen elämää*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Saastamoinen, Mikko (1999) Narratiivinen sosiaalipsykologia. Teoriaa ja menetelmiä. Teoksessa Eskola, Jari (toim.) *Hegelistä Harreen, narratiivista Nudistiin*. Kuopion yliopiston selvityksiä. E, Yhteiskuntatieteet 10. Kuopio: Kuopion yliopisto, sosiaalitieteiden laitos.
- Sevón, Eija (2009) *Maternal Responsibility and Changing Relationality at the Beginning of Motherhood*. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research.
- Soilevuo Grønnerød, Jarna (2002) The Use of Alcohol and Cannabis in Non-Professional Rock Bands in Finland. *Contemporary Drug Problems* 29:4, 17–443.
- Somers, Margaret R. (1994) The Narrative Constitution of Identity: A Relational and Network Approach. *Theory and Society* 23, 605–649.
- Squire, Corinne, Andrews, Molly & Tamboukou, Maria (2008) Introduction: What Is Narrative Research? Teoksessa Andrews, Molly, Squire, Corinne & Tamboukou, Maria (toim.) *Doing Narrative Research*. London: Sage, 1–21.
- Tallberg, Teemu (2009) *The Gendered Social Organisation of Defence. Two Ethnographic Case Studies in the Finnish Defence Forces*. Helsinki: Economics and Society 193, Hanken School of Economics.
- Tehyn tutkimusryhmä (2013) *Tehy tilastoina 2013*. Tehyn julkaisusarja D: 1/2013. Tehy: Helsinki.
- Tigerstedt, Christoffer (1994) Kotityö ja isyys uusina projekteina. Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, Eeva (toim.) *Miehen elämää*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 68–85.
- Tiihonen, Arto (2002) *Ruumista miestä, tarinasta tulkintaa. Oikeita miehiä ja urheilijoita?* Jyväskylä: Likes..
- Vuori, Jaana & Ojala, Hanna (2013) Miestutkimus ja sukupuoli-tutkimuksen murtuvat raja-aidat? *Nais-tutkimus–Kvinnoforskning* 26:3, 2–3.
- Vänskä, Annamari (2006) *Vikuroivia vilkaisuja. Ruumis, sukupuoli, seksuaalisuus ja visuaalisen kulttuurin tutkimus*. Helsinki: Taidehistorian seura, Taidehistoriallisia tutkimuksia 35.

ABSTRACT

NARRATING MASCULINITY: DOMINANT AND COUNTER NARRATIVES IN INTERVIEW SPEECH

In this article I seek to extend understanding of the narratives of masculinity by analyzing how divergent narratives of masculinity are produced simultaneously. Methodologically, the article is a narrative case study, in which I analyze interviews with Teemu, a working family man in his thirties. As an analytic tool, I utilize the concepts of dominant and counter narratives to illustrate how the interviewee connects himself with or differentiates from culturally dominant constructions of masculinity. The results of the article emphasize how gender was extensively reflected, and how two opposite narratives were produced, in the interviewee's speech. As issues dealing with men have been highly visible in Finland over the last decades, the results hint that men's understanding of themselves as members of particular gender category might have become more extensive also on a more general level.